

Кусуф, хусуф ва истисқо намози ҳақида

17:28 / 07.09.2025 23625

فَوْسُخُ لَكَ، يَدَارُفُ أَوْلَاصٍ، رُضُّ حَيْ مَلْ نِإِو. سُ مَّ ش لَ ا ي لَ جَ نَ ت

أَلِو، أَدْرُ بِلَقِي أَلِو. رَاجَ ي دَارُفُ أَوْلَاصٍ نِإِو. أَلِ بَقَ تَسُّ م رَافُ غُ تَسُّ أَوُ أَعْدُ أَعْقُ سَ تَسُّ أَلِ أَو
يِّ م ذُ رُضُّ حَيْ

Қуёш тутилганда жуманинг имоми одамлар билан икки ракъат нафл намоз ўқийди. Иккисида қироатни махфий ва узоқ қилади. Сўнгра то қуёш очилиб кетгунча дуо қилади. Агар имом ҳозир бўлмаса, худди хусуфдаги каби, якка-якка ўқийдилар. Истисқо қиблага қараган ҳолда дуо ва истиғфордан иборатдир. Агар якка-якка намоз ўқисалар ҳам, жоиз. Имом ридосини ўгирмайди. Бунга зиммий ҳозир бўлмайди.

«Кусуф» сўзи қуёш тутилишига, «хусуф» сўзи ой тутилишига нисбатан ишлатилади. Амалда эса иккаласи бир-бирининг ўрнига алмаштириб ишлатилаверади.

«Истисқо» арабча сўз бўлиб, «серобчилик», «суғоришни талаб қилиш» деган маъноларни англатади. Одатда кутиб турилган сувнинг келиши кечикса, уни талаб қилишга истисқо дейилади.

Кусуф намози суннати муаккададир. Хусуф намози эса мандубдир. Бу намозларнинг шаръийлигига далиллар:

Аллоҳ таоло Фуссилат сурасида:

اَلْوَسْمُ شَلَلٌ اَوْ دُخَسَتْ اَلرَّمَقُ اَوْ سَمَّ شَلَلٌ اَوْ رَاهَهُ لَلْاَوْ لِيَلَلِ اَوْ تَايَا نَمَوْ
نُهَقَلَحَ يَدَّلِ اَللَّ اَوْ دُخَسَتْ اَوْ رَمَقَلَل

«Кечаю кундуз, қуёшу ой Унинг оят(белги)ларидандир. Бас, қуёшга ҳам, ойга ҳам сажда қилманг. Уларни яратган Аллоҳга сажда қилинг», деган (37-оят).

لَا قَفُّ مِي هَارِبِ اِتَامَ مَوِي سَمَّ شَلَلِ تَفَسَكُنَا: لَأَقُ هَعُهُ لَلِ اِي ضَرَّةَ رِي غُمَلِ اِنَع
نَا: مَلَسَو هِي لَعُهُ لَلِ اِي لَصْرَهُ لَلِ اَلْاَوْ سَرَلِ اَقَف. مِي هَارِبِ اِتَامَ لَتَوَمَلُ تَفَسَكُنَا: سَانَلِ
اِذِ اِفْ اِي هَتَايِ حَلِ اَلْاَوْ دَحْ اُتَوَمَلِدْ نَ اَفَسَكُنِي اَلْاَوْ هَلَلِ اِتَايَا نَمِنْ اِتَايَا رَمَقَلِ اَوْ سَمَّ شَلَلِ
سِي ذَمَّرْتِ اَلْاَوْ اَلْاَوْ سَمَّ خُلْ اِهَ اَوْر. يَلَجَنَّ تِ اِي حِ اُولَّ صَو هَلَلِ اَوْ غَدَا فِ اَمُهُ مَتِي اَر

Муғийра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Иброҳим вафот этган куни қуёш тутилди. Одамлар:

«Иброҳимнинг вафоти туфайли тутилди», дедилар. Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Қуёш ва ой Аллоҳнинг оятларидан икки оятдир. Улар бирор кишининг ўлими туфайли ҳам, ҳаёти туфайли ҳам тутилмайди. Қачон уларни (бу ҳолда) кўрсангиз, то очилиб кетгунча намоз ўқинг ва Аллоҳга дуо қилинг», дедилар».

Бешовларидан фақат Термизий ривоят қилмаган.

Бу намозларни сафарда ҳам, ҳазарда ҳам, эркак ҳам, аёл ҳам ўқийди. Қари кампирлар, ёш болалар ҳам жамоат билан ўқиса, яхши. Жума фарз бўладиган шахсларга бу намоз амр қилинган.

Бу икки намозда азон ва иқома йўқ. Жамоат «Намозга!» деб чақирилади. Жамоат бўлиб ёки ёлғиз ўқиса ҳам бўлади. Яхшиси – масжидда ўқиш.

Энди матнни шарҳ қилишга ўтайлик.

КУСУФ ВА ХУСУФ

Қуёш тутилганда жуманинг имоми одамлар билан икки ракъат нафл намоз ўқийди.

Бу намоз худди жума ва икки ийд намозлари каби бўлади.

دَعَا يَوْمَئِذٍ نَبِيُّكُمْ لِيُذَكِّرَكُمْ يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ وَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ
يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُحَذِّرُكُمْ نَبِيُّكُمْ لِيُذَكِّرَكُمْ يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ وَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ
يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُحَذِّرُكُمْ نَبِيُّكُمْ لِيُذَكِّرَكُمْ يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ وَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ
يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُحَذِّرُكُمْ نَبِيُّكُمْ لِيُذَكِّرَكُمْ يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ وَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

Қобийса ибн Мухориқ ал-Ҳилолий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг даврларида қуёш тутилди. Бас, у зот дахшатга тушган ҳолда кийимларини судраб, (шошилиб) чиқдилар. Мен ҳам ўша куни у зот билан Мадинада эдим. Бас, икки ракъат намоз ўқидилар. Иккисида қиёмни узоқ қилдилар. Сўнг қуёш очилганда қайтдилар ва:

«Албатта, булар оят-белгилардир. Аллоҳ таоло улар билан бандаларини қўрқитади. Қачон уларни кўрсангиз, энг яқиндаги ўқиган фарз намозингиз каби намоз ўқинг», дедилар».

Имом Абу Довуд ва Насоий ривоят қилишган.

Камол ибн Ҳумом: «Ўшанда бомдод намозидан кейин, қуёш икки найза бўйи кўтарилганда тутилган эди», деган.

Иккисида қироатни махфий ва узоқ қилади.

يَفْمَلَسَوِ هِيَ لَعْلَلِ لَيْسَ بِبِنِّ لَانَبِّ لَيْسَ لِقَاقُ هُنَّ عُلَّ لَلِ يَضَرَّ عَرْمَسَ نَع
نَنْ سَلَّ اُبَا حَصَّ اُ هَاوَر. اَتَوْصُ هَلْ عَمَّ سَنَ اَلِ فِ وُسُك

Самура розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам қуёш тутилганда бизга имом бўлиб намоз ўқидилар. Биз у зотнинг овозларини эшитмадик».

«Сунан» эгалари ривоят қилишган.

Чунки қуёш кундузи тугилади. Кундузги жамоат намозларида қироат махфий бўлади.

رُوَسْبَ يَلْوَالِ اَعْكَرَلَا يِفْ هَتَّ اَرْقُ تَرْحَفْ يِفْ وُسُكْ اَلْ ص يِفْ اُنْ كُ ؕ شَائِعٌ تَلْ اَقْو
دُوَادٌ وُبَّ اُ هَاوَر. نَ اَرْمَعَلْ اَ رُوَسْبَ اَ نْ اَثَلَا يِفْ وَاَ رَقَبُ لَا

Оиша розияллоҳу анҳо:

«Кусуф намозида эдик. У зотнинг қироатларини биринчи рақъатда Бақара сурасига, иккинчисига эса Оли Имронга тахмин қилдим», деганлар.

Абу Довуд ривоят қилган.

Қироат махфий бўлганидан, қайси сура қироат қилинганини билиб бўлмаган. Шу билан бирга, қироат узоқ бўлгани ҳам билиниб турибди.

Сўнгра то қуёш очилиб кетгунча дуо қилади.

Чунки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шунга амр қилганлар.

وَهَّ نَّ اَلْ اَقْ مَلَسَوِ هِيَ لَعْلَلِ لَيْسَ بِبِنِّ لَانَبِّ لَيْسَ لِقَاقُ هُنَّ عُلَّ لَلِ يَضَرَّ عَرْمَسَ نَع
اَلْ سُرِّيَ هَلَّ اُنْ كَلَوِ هَتَّ اَيْ حَلَّ اَلْ وَاَحْ اَتَّ وَاَمْلُ نْ وَاَكْتَّ اَلْ هَلَّ اَلْ سُرِّيَ تَلَّ اَتَّ اَلْ
وَرَا فَعْتَسَا وَا وَا عَا دَوِ وَا كَذَا لِي اَلْ اَوْ عَزَّ فَا فَا اَيَّ شَا هُنَّ مُمْتَيَّ اَرَّ اِذْ اِفْ هَدَابِعَ اَوْبُ فَوْحِي
يِ ذِمَّرْتَلَا اَلْ اِسْمَ حَلَّ اُ هَاوَر

Абу Мусо розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Албатта, Аллоҳ юборадиган ушбу оятлар бировнинг ўлими ёки ҳаёти учун бўлмайди. Лекин Аллоҳ уларни бандаларини қўрқитиш учун юборади. Бас, улардан бир нарсани кўрсангиз, Аллоҳга зикр ва дуо қилишга, истиффор айтишга шошилинг», дедилар».

Бешовларидан фақат Термизий ривоят қилмаган.

Бу намозда жумадаги каби хутба қилинмайди. Чунки Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам намоз ўқишга амр қилганлар. Хутба қилишга амр қилмаганлар.

Агар имом ҳозир бўлмаса, худди хусуфдаги каби, якка-якка ўқийдилар.

Чунки Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг хусуф намозини жамоат билан ўқиганлари нақл қилинмаган. Шунинг учун хусуф намозини уйларда оддий нафл намозлари каби ўқилади.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф

"Кифоя" китобидан

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмитанинг 4588-сонли тавсияси ила тақдим этилган